

"...Богомайко... като гледаме на твоя пречист образ, умилно казваме: покрий ни с твоя честен покров и ни избави от всяко зло, като молиш твоя Син Христос да спаси душите ни"

Тропар на
Покров Богородичен

СПИСВА СЕ С БЛАГОСЛОВИЯТА НА СВЕЩЕНИЦИТЕ ОТ ХРАМ "ПОКРОВ БОГОРОДИЧЕН" - СОФИЯ

Покров

Юли '96

Брой 13

ИЗДАНИЕ ЗА ПРАВОСЛАВНО БЛАГОВЕСТИЕ И ДУХОВНОСТ

В броя

Богослужението
Йеромонах Иларион

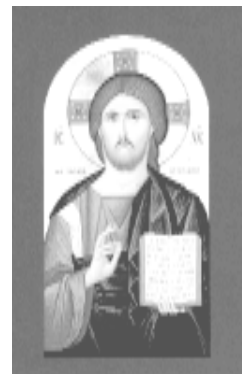
Енорийският живот
о. Порфирий Перич

Бог е любов
Вера Жекова

Из "Неделни
беседи"
Прот. Александър
Шмеман

Богослужението

Йеромонах Иларион (Алфеев)

В книгите по догматично богословие обикновено не се говори нито за богослужение, нито за молитва, тъй като първото се отнася към литургията, а второто към аскетиката. В действителност съществува пряка връзка между догматите и молитвено-литургияния живот на Църквата. Според отец Павел Флоренски истин-

ски православната догматика би трябвало да бъде систематизация на догматическите идеи на богослужението. Догматиката е основана върху Литургията и всички вероопределения са се родили от молитвения опит на Църквата.

"Християнството е литургиячна религия, пише прот. Георгий Флоровски, Църквата е преди всичко богослужбено общество. На първо място е богослужението, а учението и дисциплината – на второ." Църквата е израснала не от догматичните формулировки и даже не от Свещеното Писание, а от Литургията. В първите години след Христовото Възкресение, когато все още не било написано нито едно Евангелие, не била формулирана нито един догмат, нито едно дисциплинарно правило, Литургията е съществувала и е обединявала последователите на Христа в Църква – Неговото мистично Тяло.

В православното богослужение догматите оживяват, придобиват литургиячна плът. Да вземем например следният стихир от празника Петдесетница:

"Приидите людю, триипостасному Божеству поклонимся, Сину во Отце со Святим Духом: Отец бо безлетно (извънвремево, вечно) роди Сина присносущна и сопрестольна, и Дух Святий бе во Отце, с Сином прославляем: една Сила, едино Существо, едино Божество. Ему же покланяющеся вси глаголем: Святий Боже, вся содеявний Сином, содейством Святаго Духа, Святий Крепкий, Имже Отца познахом и Дух Святий прииде в мир, Святий Безсмертний, Утешительний Душе, от Отца изходяй и в Сине почиваяй, Троице Святая, слава Тебе" (Стихир на "Господи възвах", Велика Вечерня)".

В това песнопение накратко са изложени всички православни догмати: за триипостасния Бог, за предвечното раждане на Сина, за равенството, еднотелността и божествеността на Отца, Сина и Светия Дух, за създаването на света от Отца чрез Сина при съдействието на Духа, за изпращането на Светия Дух в света чрез Сина, за изхождането на Духа от Отца и "почиването" му в Сина.

Друг подобен пример са стихирите с название "догматици", изпълнявани след всяка тържествена Вечерня и посветени на Богородица. Ето един от тях: "Кто тебе не ублажит, Пресвятая Дево, кто ли не воспоеет Твоего пречистаго Рождества? Безлетно бо от Отца возсиявйи Сын Единородний, Той же от Тебя, Чистая, пройде, неизреченно воплощся, естеством Бог Сий и естеством бив Человек ради нас, не во двою лицу разделяемий (т.е. не разделен на две лица – б.а.), но во двою естеству неслитно познаваемий. Того моли, Чистая, Всеблаженная, помилуватися душам нашим" (Догматик, гл.6). Тук е изразена цялата православна христология: извънвремето раждане на Сина от Отца, възплъщението на Христа от Девата, пълнотата на Божествената и човешката природа в Христа, несвятостта на двете природи. Изтънчеността и яснотата на богословските формулировки в най-добрите традиции на Халкидонския събор се съчетава в тези песнопения с висока поетичност и молитвена красота. В православното богослужение догмите стават част от нашия молитвен опит, ние ги преживяваме реално и екзистенциално. Един руски йерарх, живял в нашето столетие – митрополит Вениамин (Федченков) разказва, че Никео-Цариградският Символ на вярата дълго време му се струвал сухо изброяване на догмите и той даже не го е смятал за молитва. Но докато служел

Издава
фондация ПОКРОВ
ул. 6-ти септември 4
София 1000
тел. (02) 981 3379
ел. поща:
pokrov@sliven.osf.acad.bg

Божествената литургия, постепенно му се откривали жизнеността на Символа. “Битието, което е формулирано в тези догми е най-истинският живот на душата. Животът на душата се състои в причастността към този свръхестествен живот, за който говорят догмите. Когато душата разбере това от опит, се заражда сърдечно отношение към догмите, а не умствено. Знанието преминава в общуване. При такова състояние Символът на вярата ще се окаже не хладно признание, а живо изповедание, горещо свидетелство за вътрешно общение или сърдечна любов към Бога. И тогава тези догматични истини пламват с вътрешен огън и сгряват сърцето по-силно от всичко. Символът се превръща и в молитва, много по-силна от множество груги и сърцето я преживява с умиление. Виждал съм не един епископ, склонил глава под “въздуха”, раздвижван над него от служителите му [по време на пеенето на Символа на вярата в Литургията – б.а.], след това ставал просълзен от престола. Ясно е, че те не са “мислили за истините”, а са се причастявали с живота на Бога ...”

Православната църква винаги е придавала изключително значение на богослужението като молитвено възпеление на вероучителните истини. *Lex orandi lex est credendi* (Законът на молитвата е закон на вярата) – върху този основополагащ принцип е построен животът на Православието. Църквата

се стреми да запази неприкосновеността на този богослужебен чин, който се е установил във Византия към X–XII век и е свързан с неизменността и стабилността на православната догматика. Това обаче не означава че не са възможни никакви богослужебни изменения: създават се, например, служби на новоправославните светии, но те органично се вплитат в тази литургична тъкан, която остава неизменна от византийската епоха насам.

Богослужението е всекидневно духовно училище. Според св. Игнатий (Брянчанинов) християнинът, който редовно ходи на църква и внимателно се вслушва в четенето и пеенето, може да получи всичко необходимо на попрището на вярата. Богослужението освен това е училище за молитва – то завладява ума и сърцето на човека и ги потапя в онези дълбини, където се осъществява срещата с Бога. Всяка църковна служба, всяко молитвено слово може да се превърне за нас в среща и съприкосновение с Живия Бог, ако се молим внимателно и съсредоточено, ако молитвата на Църквата стане наша лична молитва. Нерядко обаче думите на богослужението преминават покрай нас, ние присъстваме в храма само телом, а умът ни блуждае – в този случай не се осъществява никаква среща, а ние се лишаваме от онези плодове, които ни носи участието в църковната служба.

Из “Тайнството на вярата”, Гл. IX, “Молитвата”

Енорийският живот

о. Порфирий Перич

Беседа пред Генералната асамблея на Балканския младежки Православен съюз, август 1996 г., Гърция

Темата за енорийския живот е обширна и сложна; не е възможно да я разгледаме в една беседа. Освен това за един монах е много трудно да говори по нея.

Както знаем, съвременният човек е изправен пред множество проблеми: духовни, екзистенциални, психологически. Повечето хора мислят, че техническият прогрес би могъл да осмисли живота им, но той по-скоро отваря една голяма празнина. Такива хора изглеждат външно свободни, но вътрешно остават робци на идеи, които не са истински. За тях Бог се е превърнал в нещо материално; престанал е да бъде изворът на живота и забелязваме, че колкото по-големи са градовете, толкова по-самотни са хората, живеещи в тях. Големите градове са заприличали на пустини.

“Ближният е моят аг.” – е казал един писател на нашия век². Мисля, че с тези думи може да бъде окачествена съвременната ситуация. Те звучат като вик за осъзнаване на смисъла на живота. Затова и не бива да ни учудва появата на явления като хипи-движението, които се опитват да създадат нещо подобно на семейство. Тези явления представляват именно човешки усилия да се открие Бог някъде другде.

Християнската вяра ни учи, че смисълът може да бъде намерен единствено в Христовата Църква и че само тя може да даде отговор на търсенията на съвременния човек.

Църковният живот не е просто тема за философски дискусии. Той е нещо, което ни засяга лично и осмисля живота ни. Защото Църквата е Тяло, откровение и възпеление Христово. И Исус Христос стана човек и умря заради нашето спасение.

Енорията е жизнена клетка на Христовото Тяло. Тя е

част от него. Начело на енорията е Исус Христос и Той работи с всеки човек лично.

Някои енории обаче са замрели или са се превърнали в светски организации, в групи от хора, които не са свързани помежду си. В Сърбия, например, много хора се кръщават без да разбират, че Исус е тяхно спасение. Те отглеждат на кръщенето единствено политическо значение, смятайки че Църквата е място за отпор срещу комунизма или някоя политическа партия. В други страни Църквата се е превърнала в място за “офис услуги”, където хората отиват единствено, за да намерят разрешение на личните си проблеми. Така Църквата загубва истинската си същност на Тяло Христово и значението си за вярващите. Изповедта често се превръща в психоанализа.

Трябва да помним, че не отиваме в Църквата само за да се кръстим или за панахида. Тя не е и място за решаване на нашите психологически проблеми, защото така би загубила своето значение и бихме живели само с илюзията, че водим духовен живот.

Много хора ми задават въпроса: “Как можете да живеете в манастирите?” Най-трудно е да успееш да запазиш общението и съпричастността на хората в манастира и да възлюбиш ближния си като себе си, а това е основната цел на манастира. Същата цел има и енорията – да осъществи Христовата заповед.

Духовният живот е изключително важен. Центърът на Светата Литургия, Причастие, има тази цел – да станем чрез него еднокръвни и еднопътни с Христа; да ни направи част от Тялото, а това и е нашето спасение.

Тайнствата, постът, молитвата, изповедта водят до същата цел – да създадат общност. Енорията съществува за да може чрез литургичния живот, който включва всички Тайнства, да се осъществи единството на вярващите.

Сама по себе си аскезата е важна и ако се вгледаме в аскетичния живот на някои от гругите религии, можем да видим още по-големи подвизи, но ние се стремим към

спасение, а то е възможно единствено в Църквата, в евхаристийното общение. Агът е това: да сме заедно под един покрив, а между нас да няма общение. Общението е постижимо единствено чрез любовта – любовта към Господа и любовта към ближния. Когато се молим за ближния, колкото и да е далече, той чувства топлината от молитвата за него.

В енорийския живот всички са поканени за да се осветят. Освещава Господ, но Неговото осветение идва до нас чрез делото на свещеника. Енорията трябва да бъде семейство – с отец и чеда. Всеки трябва да предложи по нещо и всички да споделят и радост, и болка.

В днешно време сме изправени пред опасността млади хора, преодолели поредното си отдалечаване от духовния живот и осъзнали грешката си, макар да имат добра воля и желание за промяна, да не намират достатъчно сили да се преборят сами. Това тяхно състояние често се изражда във философско настроение и те започват да философстват на тема духовен живот. Когато бях на Атон, о. Паусий ме посъветва да не изпадам в многословни дискусии за Исус Христос. Духовният ни отец би могъл да ни смири, но ние трябва да молим за милост и Бог ще ни спаси.

Понякога критикуваме не само миряните, но и свещениците и патриарсите. Това, което всъщност правим е, че вместо да прочетем две книги, пишем трета и публикуваме нашата критика. Какво постигаме с това, освен че правим

дявола щастлив? Чрез енорийския живот и смиренното винаги трябва да пазим духа на доверие към Църквата, а това означава и към Бога.

Чух един свещеник да разказва как приятелите му, уж богослови, му се подигравали, че извършва треби и Тайнства, виждайки го да носи епитрахила и кръста със себе си. Свещеникът им отговорил, че за него по-важни от всичко са Тайнствата, после е останалото. Защото всичко е свързано със Светите Тайнства. Без Тайнствата няма Църква.

Много често намираме извинение да не отидем на църква и да не се осветим чрез Тайнствата. Важно е да се помни, че дори и да живеем сами, трябва да бъдем съпричастни на църковния живот. Един пример: когато Мария Египетска след много години отшелнически живот за първи път вижда човек, първият ѝ въпрос към него е: "Как е Църквата?" Макар и сама, през всичките тези години тя живяла с живота на Църквата.

Всички сме членове на Църквата и трябва да изживяваме тайнствената страна на църковния живот. Така молитвата ще бъде в сърцата ни и целият свят ще е храм Божии. Дори в изкушенията ще опазваме радостта от вярата и още тук ще живеем живота на Бога и Царството Божие. Бог ще е с нас, ~~донесъл вечността~~ в нашия живот.

По думите на свети апостол Павел: "Ние не живеем, но Исус живее в нас".

* Жан-Пол Сартър, френски философ екзистенциалист, точните думи са: "Агът – това са другите".

Бог е любов

Вера Жекова

Любовта е залегнала в основата на Всемира, в основата на създаването на човека. Но грехът проникнал в него и го превърнал в порочно и осквернено същество, достойно за порицание и осъждане.

Въпреки това, непостижимата Божия любов се проявила към нас грешниците не за гняв и вечно осъждане, а за нашето вечно спасение. От любов към нас Бог прати Своя Единороден Син на земята "та всякой, който повярва в Него да не погине, но да има живот вечен" (Йоан3:16).

Някои наричат Христовото учение "Религия на любовта", защото то обезвредило и обезвредява жестокостта и безсърдечнето, облекчило съдбата на озлочествените: сираци, гладни, болни.

"Бог е Любов" – тези думи можем да тълкуваме по различни начини: и като Божия същност, и като отношение на Бога към хората, и най-вече като отношение между хората на земята. Защото ние имаме частица от Бога като сътворени по "образ и подобие Божие".

Според св. Йоан Златоуст: "Любовта е несравнимо по-голям дар от този да възкресяваш мъртви, да даваш зрение на слепите и да вършиш всичко, което са правили апостолите." Думите му ни разкриват ценността на този дар Божии и повтаряйки си ги често, трябва да се постареем да го придобием – да се обичаме един другият. Всички хора сме чеда на Един Небесен Отец, братя сме помежду си и сме задължени да се обичаме, но не от чувство на симпатия, а като нравствен дълг. Исус Христос умря на Голгота от

любов, даде Себе си жертва за изкупление и спасение на грешното човечество.

Един поет бе казал: "Само делото доказва силата на любовта." Така и Бог на дело ни яви любовта Си.

Обикновено ние обичаме хората, когато заслужават нашата любов, но достатъчна е една погрешна стъпка, едно малко провинение и настъпва промяна в отношението ни към тях. Понякога хората се отнасят по същия начин и към Божията любов. Но това е погрешно. Бог не обича греха, който ние вършим, но Той обича нас и желае да се избавим от него и от зависимостта на сатаната.

Съществува голяма разлика между Любовта Божия и нашата любов. Исус Христос е знаел, че Петър три пъти ще се отрече от Него, но продължавал да го обича със същата любов.

Бог ни създаде и ни доказа, че ни обича независимо колко пъти ще се отречем от Него. Божията любов е била преди всичко и тя ще бъде след всичко земно! Амин!

Вера Жекова е богослов,
член на енорията
към храм "Покров Богородичен".

Из "Неделни беседи"

Прот. Александър Шмеман

СИМВОЛ ВЕРУЮ

1. Вярвам в един Бог Отец, Вседържител, Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо.
2. *И в един Господ Иисус Христос, Сина Божий, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове; Светлина от Светлина, Бог истинен от Бог истинен, роден, несътворен, единосъщен с Отца, чрез Когото всичко е станало.*
3. Който заради нас, човеците, и заради нашето спасение слезе от небесата и се въплъти от Духа Светаго и Дева Мария и стана човек.
4. И бе разпнат за нас при Понтия Пилата, и страда, и бе погребан.
5. И възкръсна в третия ден, според Писанията.
6. И възлезе на небесата и седи отдясно на Отца.
7. И пак ще дойде със слава да съди живи и мъртви и царството Му не ще има край.
8. И в Духа Светаго, Господа, Животоворящия, който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и го славим наравно с Отца и Сина, и Който е говорил чрез пророците.
9. В една света, вселенска и апостолска Църква.
10. Изповядвам едно кръщение за опрощаване на греховете.
11. Чакам възкресение на мъртвите.
12. И живот в бъдещия век! Амин!

И в един Господ, Иисус Христос, Сина Божий, Единородния". Произнасяйки тези думи, Веднага се озоваваме в сърцевината на християнството, в неговата уникалност. Вярата в един Бог е присъща на всички големи религии – исляма, юдаизма и на неопределения "деизъм". Признаването на висшето Божествено начало и източник на живот е разпространено сред милиони хора, които не причисляват себе си към нито една историческа или традиционна религия.

Това, което отличава християнството от всички тези религии е, че едновременно с монотеизма, т.е. вярата в единия Бог, вярата е обърната към Христос: към Човека на име Иисус, живял в Палестина преди около 2000 години, чийто живот (пришествие, учение, смърт) е описан в книгата, наречена Евангелие (т.е. блага и радостна вест) от четиримата евангелисти Матей, Лука, Марко и Йоан.

Последното всеуевенчаващо и всеобхватно откровение е: този Господ, този Христос, Който Бог изпрати в света като Своя Любов и Свое спасение, е *Синът Божи, Единородният*. Съзнателно казвам – *откровение*. Всички останали слова: Господ, Христос, Помазаник, откриваме в историята на спасението; те могат да бъдат определени като човешки, тварни. Но да яви Своя Единороден Син в Христос може само Бог Отец. В деня, когато св. Йоан Предтеча трябва да покръсти Иисус Христос със смирено послушание, Бог ни разкрива тази тайна: "Ти си Моят Син Възлюбен, в Когото е Моето благоволение" (Марк. 1:11).

Тук свършва спорът, защото няма и с кого да се спори. Започва тайната, която не подлежи на оспорване – нея сам Бог ни открива, а Той не се нуждае нито от утвърждаване, нито от оправдание. Цялата история на света и спасението е извеждала към това Божествено Откровение, към този гар на любов и светлина и всеки, който е от светлината, ще ги приеме. Христос е Син Божи, Христос е Бог и ние вярваме в това, защото вярваме в Отца и Христос. Защото "Бог толкоз обикна света, че отдаде Своя Единороден Син, та

всякой който вярва в Него, да не погине, а да има живот вечен" (Йоан 3:16).

Символът допълва: "в Сина Божи, Единородния". Това означава, че Христос е Син Божи не в общия смисъл, в който всички хора могат да бъдат наречени Божи чедра, като създадени от Бога, а в единствения, изключителен смисъл на думата Единороден, тоест *единствен*; един, несътворен, а *роден* от Отца преди всички векове. Така е учил Христос за Себе Си и ние приемаме от Него тази вяра. Ние Му вярваме и в тази вяра Бог престава да бъде отвлечена идея. Той се разкрива като Отец на Своя Единороден Син, защото Той е вечна любов към Сина, вечна радост за Него, вечно себеотдаване на Сина: "Отецът люби Сина, казва Христос, и Нему е предал всичко...". Разкрива се и Синът: вечна Любов, послушание, вечно себеотдаване на Любовта. Да, изнемогва нашият ум, този наш пагнал и ограничен разсъдък. Изнемогва пред дълбините, величието и – по човешки – пред непостижимостта на тази тайна. Но тъкмо тази тайна ни възвестява Христос: съвсем различното, ново за нас и нечувано преди учение за Самия Бог. Ето защо Църквата не престава да твърди, че Христос е "Светлина от Светлина, Бог Истинен от Бог Истинен".

Тук, в това нечувано учение се прокарва водораздел между тези, които приемат тази вяра и живеят чрез нея и тези, които не я приемат и твърдят, че макар Христос да е донесъл на хората забележително и възвишено морално учение, Самият Той е човек, а не Бог. Спирам се на този избор, защото, без всякакво съмнение, той определя чрез себе си цялото наше разбиране за християнството. Или приемаме Евангелието в цялост, приемаме цялото учение на Христа, така, както ни е дадено в Евангелието, или, подобно на Толстой, приемаме едно, а отхвърляме друго. Приемаме това, с което сме съгласни, което "разбираме", но отхвърляме другото, което не разбираме. Нужно е да схванем, че ако изберем втория път, сами правим себе си съдници на Евангелието и, което е още по-страшно, смятаме, че Христос се е заблуждавал и е проповядвал неистини. Но ако Той се е заблуждавал в нещо и е проповядвал неистини, то каква е стойността на останалите Му думи и на цялото Му учение?